

Zaans Symfonie Orkest

onder leiding van Guido Müller

speelt:

Domenico Cimerosa: The secret marriage

Franz Schubert: Onvoltooide symfonie

Joseph Haydn: celloconcert in D

solist:

Chris van Balen

zaterdag 7 maart aanvang: 20.15 uur

Westzijderkerk (Bullekerk)

Domenico Cimarosa

Ouverture van Il Matrimonio Segreto

Largo

Allegro molto

Joseph Haydn

Concert voor cello en orkest nr. 2 in D-dur

Allegro moderato

Adagio

Allegro

PAUZE

Franz Schubert

Symphonie Nr. 8 h-moll D 759 'Unvollendete'

Allegro moderato

Andante con moto

Het Zaans Symfonie Orkest droeg nog niet zo lang geleden de naam 'Toonkunst' achter zijn naam. Dat epitheton sierde tal van koren en orkesten in Nederland en was het

logische gevolg van de oprichting van de Maatschappij tot bevordering van de Toonkunst in 1829. Deze had als doel het na de Franse tijd ontstane koninkrijk Nederland (dat toen samen met België één land vormde) meer muzikaal aanzien in Europa te geven. Ze schreef daartoe compositieprijsvragen uit, organiseerde muziekfeesten, stimuleerde in plaatselijke afdelingen de koorzang, promootte het muzikale onderricht en werkte daardoor mee aan de verhoging van de muzikale standaard van de steeds professioneler wordende symfonieorkesten. Sommige plaatselijke afdelingen stichtten muziekscholen; die in Amsterdam zelfs een eigen conservatorium. De Maatschappij bestaat nog steeds.

Toonkunst ging door met dat streven, ook nadat België zich had afgescheiden en de jansaliegeest Nederland in zijn greep kreeg. De Maatschappij consisteerde in de verheerlijking van het grootse, nationale verleden. Dat gebeurde met name onder invloed van de dichter Jan Pieter Heije die onder meer de kaping van de Zilvervloot bejubelde, het karretje op de rustieke zandweg bezong en de maan helder door de bomen liet schijnen. Heije was van 1843 tot 1866 secretaris en daarmee de officiële leider van Toonkunst.

Johannes Verhulst, nu vooral bekend van de straat achter het Concertgebouw, was zijn trouwe medestrijder.

Verhulst beschouwde het als zijn taak de Nederlandse taal van muziek te voorzien. Zijn liederen werden veelvuldig ten gehore gebracht door de Toonkunstkoren. Bijvoorbeeld de Amsterdamse afdeling waar Verhulst zelf lange tijd dirigeerde. Of het gemengd koor 'Joh. J.H. Verhulst' uit Krommenie dat in 1867 werd opgericht en in 2001 wegens gebrek aan leden werd opgeheven. Of misschien wel het Zaanse Toonkunst.

De afdeling voor Zaanland en omstreken werd pas laat opgericht. De officiële registratie van de koorvereniging noemt als datum 20 juni 1924. Tot eind jaren vijftig leidde dirigent F.J. Sicking het koor. Onder zijn

leiding genoten de jaarlijkse uitvoeringen van Bachs Matthäus Passion een bekendheid die tot buiten de Zaanstreek reikte.

Naast het Toonkunstkoor bestond sinds 1920 de Zaanse Orkestvereniging en het Zaanse Kamerorkest, beide onder leiding stond van Piet van Mever. Na de Tweede Wereldoorlog fuseerden beide verenigingen en gingen gezamenlijk verder als de orkestafdeling van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst, afdeling Zaandam en omstreken.

Een en ander betekent dat het orkest komend jaar de respectabele leeftijd van negentig jaar zal bereiken.

Het koor, waar ooit alles mee begon, werd in 1976 opgeheven als gevolg van een gebrek aan herenleden. De orkestafdeling bestaat nog steeds. Een aantal jaren geleden heeft ze de naam Toonkunst uit de naam geschrappt. Het orkest heet nu het Zaanse Symfonieorkest.

Het ZSO wordt gesponsord door

MADDOCKS & BUGLEY GROUP
Consulting.Workforce.Education

Toen in het najaar van 2008 dirigent Coen van 't Hof een uitgelezen mogelijkheid kreeg een carrièreswitch te maken, zat het Zaans Symfonie Orkest plots zonder dirigent. Jammer, want onder zijn leiding heeft het ZSO een flinke groeispurt doorgemaakt. Gelukkig is het bestuur erin geslaagd op betrekkelijk korte termijn een uiterst bekwame opvolger te vinden die de groei van het orkest verder kan begeleiden. Een en ander betekende wel dat het orkest zijn najaarsconcert heeft moeten overslaan.

De nieuwe dirigent die vanaf november 2008 de leiding over het orkest heeft, is **Guido Müller**, van huis uit violist.

Guido Müller (Leeuwarden, 1968) begon zijn vioolopleiding aan de AVO voor jong talent van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Daarna studeerde hij viool bij Ilja Grubert aan het Rotterdams Conservatorium en bij Zinaida Gilels in Boston. Hij volgde masterclasses bij onder anderen Herman Krebbers, Pavel Vernikov en Jean-Jacques Kantorow. Hij nam deel aan diverse cursussen en festivals in onder meer Italië en Finland.

Sinds november 1996 is hij als violist verbonden aan het Radio Filharmonisch Orkest. Als remplaceant speelde hij onder andere in het Rotterdams Philharmonisch Orkest, het Nederlands Philharmonisch Orkest, het Balletorkest (thans Hollands Symfonia), de Amsterdamse Bachsolisten, het Nieuw Ensemble, Amsterdam Sinfoniëtta, Combattimento Consort en het Doelen Ensemble. Met deze orkesten trad hij op in binnen- en buitenland. Tevens speelde hij veel kamermuziek.

Guido Müller studeerde orkestdirectie bij Jac van Steen en Edmond Saveniers en in Engeland bij Denise Ham en George Hurst. Ook werd hij diverse keren gevraagd om deel te nemen aan een masterclass orkestdirectie aan de Royal Academy of Music in Londen onder leiding van George Hurst. Verder kreeg hij les van Robert Houlihan en Rodolfo Saglimbeni.

Guido Müller stond al voor heel wat orkesten. Zo dirigeerde hij het Crea Orkest, het Noord-Hollands Jeugdorkest, het Utrechts Studenten Concert en het Canford Festival Orchestra in Engeland. Naast het Zaans Symfonie Orkest dirigeert Guido ook het Vechtstreek Symfonie Orkest in Maarsse.

Javastraat 43A
1521 CC Wormerveer
tel:075-628 41 92

E-mail: info@jacschaap.nl

De solist van vanavond is een geboren (2 mei 1973) en getogen Zaankanter. **Chris van Balen** bezocht onder andere het Pascal College en speelde trombone bij Soli Zaandijk. Dat hij aanvankelijk dit instrument koos, is wel te begrijpen. Zijn vader speelde immers trombone in het

Concertgebouworkest, dat zich toen nog niet koninklijk mocht noemen, en was docent aan de muziekschool in Zaandam. Chris was een jaar of veertien toen hij op televisie een aflevering van het programma ‘Jonge mensen op weg naar het concertpodium’ zag. Het solo-

instrument in die uitzending was de cello. Vanaf dat moment was hij verkocht. De trombone werd ingewisseld voor de cello. Chris ging op les bij Denise Rosing en al heel snel werd duidelijk dat zijn instrumentwisseling een goede keus was. Vier jaar later was hij bijvoorbeeld al prijswinnaar bij het Rotterdams Cello Concours en won hij het Prinses Christina Concours voor kamermuziek. In 1994, hij zat inmiddels al op het conservatorium van Utrecht, was hij tijdens een tournee door Canada en de Verenigde Staten solocellist bij het World Orchestra Jeunes Musicales. Hij sloot zijn studie af aan het Sweelinck Conservatorium bij Jean Decroos en Melisa Phelps. In die tijd won hij onder andere een eerste prijs bij het Postbank Sweelinck Concours en nog voor hij was afgestudeerd had hij al een vaste plaats bij de cello's in het Koninklijk Concertgebouworkest. Vader en zoon in hetzelfde orkest. In het kader van ‘400 jaar Nederlands – Japanse betrekkingen’ trad Chris als solist op bij concerten van een orkest in kleine bezetting, bestaande uit leden van het KCO.

En nu vanavond in een thuiswedstrijd met het ZSO in het tweede celloconcert van Haydn.

Domenico Cimarosa werd geboren op 17 december 1749 in een plaatsje in de buurt van Napels. Hij overleed op 11 januari 1801 in Venetië. Hij kwam uit een zeer eenvoudig milieu en had ook nog eens de pech dat hij op zeer jonge leeftijd wees werd. Op de armenschool in Napels kwam hij in aanraking met muziek. Hij bleek zo getalenteerd dat de organist van de school, die onder een klooster ressorteerde, ervoor zorgde dat hij een studiebeurs kreeg voor het conservatorium. Hij was toen net twaalf.

Nog maar net afgestudeerd, debuteerde hij met zijn eerste komische opera, het begin van een imposante reeks van tachtig stuks in totaal. Daarnaast schreef hij ook heel veel instrumentale en kerkelijke muziek. Tussen 1784 en 1788 woonde hij tijdelijk in Rome, Napels, Vicenza, Milaan en Turijn, waar zijn serieuze en komische opera's werden opgevoerd. Zijn eigenlijke domicilie was echter Florence, waar hij exclusief voor het stedelijk theater een groot aantal werken schreef, waaronder drie bijbelse opera's genaamd *Assalonne*, *La Giuditta* en *Il Sacrificio d'Abramo*.

Op uitnodiging van Catharina de Grote vertrok hij in 1788 naar Sint-Petersburg, waar hij kapelmeester en componist werd van het theater van de Hermitage. In 1791 nodigde keizer Leopold II hem uit om Antonio Salieri als hofdirigent op te volgen. In Wenen componeerde hij, naast vele andere werken, zijn meesterwerk, de opera *Il matrimonio segreto*. Deze opera kende een ongelofelijk succes met meer dan honderd uitvoeringen in nog geen half jaar tijd. En deze komische opera heeft sindsdien repertoire gehouden.

Na de dood van keizer Leopold in 1798 keerde de daardoor werkloos geworden Cimarosa terug naar Italië, iets wat hij beter had kunnen nalaten. Als sympathisant van de Franse Revolutie begroette hij de komst van de Fransen in Napels met veel openlijke instemming. Toen de Fransen

weer even snel vertrokken als ze gekomen waren, werd Cimarosa beschuldigd van hoogverraad. Op voorspraak van enkele Europese vorsten vrijgelaten, overleed hij op weg terug naar Rusland, in Venetië. Het gerucht gaat dat hij werd vergiftigd door zijn politieke vijanden.

De stijl van Cimarosa doet zeer sterk denken aan die van Mozart. Zijn composities zijn heel licht en heel melodieus. Iets wat u niet zal ontgaan bij het luisteren naar de ouverture bij zijn beroemdste opera: het geheime huwelijk, met een hoofdrol voor de violisten van het orkest.

VERWEIJ Snaarinstrumenten

Wij zorgen voor uw instrument.

De Smeets Lohrstraat 6 | 1501 NH Zandvoort | tel. 075 65 61 41

Het Zaans Symfonie Orkest repeteert iedere dinsdagavond in 't Vinken(n)est' in Wormerveer. Daar wordt hard gewerkt om de stukken 'er goed in te krijgen.' Dat gebeurt altijd in een 'genietende' omgeving.

Jammer is op dit moment wel dat het orkest wat 'dunnetjes' in de strijkers zit. Met extra violisten, altisten en cellisten zal het vast nog meer genieten worden.

Heeft u zelf zin om eens te komen luisteren? Kent u in uw familie of kennissenkring iemand van wie u denkt dat hij het leuk vindt om mee te spelen, maak hem dan attent op het ZSO.

Alle gegevens vindt u op de website:

www.zaanssymfonieorkest.nl

Haydn is voor de bezoekers van de concerten van het Zaans Symfonie orkest inmiddels een goede bekende. Op 12 april 2008 speelde het orkest bijvoorbeeld zijn symfonie met de paukenroffel. Nu met wat algemeen wordt beschouwd als een absoluut hoogtepunt in het cellorepertoire: het celloconcert in D.

Joseph Franz Haydn werd geboren op 31 maart 1732 te Rohrau als zoon van een wagenmaker als tweede kind in een gezin van twaalf kinderen. Zijn vader had oog voor de muzikale talenten van zijn zoon en liet hem voor muzikant leren bij een neef, die dorpsonderwijzer was. Van hem kreeg hij viool-, piano- en compositielessen. Toen de kleine Joseph acht jaar oud was, werd hij gevraagd als sopraan in het knapenkoor van de Stephansdom in Wenen. Daar vervolgde hij zijn algemene muzikale opleiding en kreeg hij gezelschap van zijn broer Michael. Toen hij de baard in de keel kreeg, moest hij het koor verlaten en probeerde hij de kost te verdienen met het geven van muzieklessen. Zijn belangrijkste bron van inkomsten vormde het componeren van en het meespelen in serenades die in de open lucht werden uitgevoerd.

In 1759 kreeg hij zijn eerste aanstelling als muzikleider aan het hof van de Boheemse edelman graaf Von Morzin. In die periode schreef hij zijn eerste symfonie. Het zouden er 108 worden. Nadat de kapel van Von Morzin twee jaar later wegens bezuinigingen moest worden opgeheven, kwam hij als tweede kapelmeester in dienst van vorst Paul Anton Esterházy in Eisenstadt. De Esterházy's voerden een bijzonder hoge culturele standaard: 's winters in hun residentie vlakbij Wenen en 's zomers in hun Hongaarse paleis.

Haydn componeerde, dirigeerde, leidde opera's en speelde kamermuziek op de vele muziekavonden. Hoewel hij geïsoleerd, namelijk buiten Wenen, zijn werk verrichtte, is deze periode van groot belang voor hem

geweest. Hij werd namelijk in de gelegenheid gesteld te experimenteren in het schrijven van symfonieën. Maar ook in andere genres was hij buitengewoon productief. Zo schreef hij muziek voor de baryton, een moeilijk te bespelen snaarinstrument, waarop Nicolaus Esterházy uitblonk. Ook componeerde hij voor de Esterházy's een hele reeks komische opera's, 24 in totaal. Nadat hij echter opera's van Mozart, met wie hij in 1782 bevriend raakte, had leren kennen, realiseerde hij zich dat de zijne nooit een zelfde peil zouden halen. Voor het overige bewonderden zij elkaar wederzijds.

De bezoekers aan het hof van Esterházy waren zo enthousiast over wat zij daar gehoord hadden, dat zij Haydn's naam overal in Europa noemden. Zo kwam het dat hij opdrachten kreeg voor bijvoorbeeld de openbare concerten van de Loge Olympique in Parijs (zes Parijse symfonieën) en voor de kathedraal van Cadix in Spanje (Die sieben letzte Worte Christi). Vanwege deze bekendheid kon hij in 1790, toen Nicolaus gestorven was en diens opvolger de kapel ophief, kiezen tussen een uitnodiging om naar Napels te gaan en een voor Londen. Hij koos voor het laatste. Napels was immers een operastad. Daardoor verbleef hij tijdens de Franse Revolutie, met een korte onderbreking van 1791 tot 1795 in de Engelse hoofdstad. Daar schreef hij de laatste twaalf van zijn in totaal ruim honderd symfonieën.

Het celloconcert in D stamt uit het eind van zijn Esterházy-periode.

Haydn schreef het in 1783 voor Anton Kraft, een cellist aan het hof van Esterházy. (Twintig jaar eerder had hij

er een geschreven voor Joseph Weigl, de virtuoze solocellist van hetzelfde Hoforkest). Het manuscript is daarna heel lang zoek geweest, waardoor velen het stuk toeschreven aan Kraft. Pas in 1951 is een en ander met zekerheid rechtgezet, toen het manuscript tevoorschijn kwam.

Het concert is sindsdien repertoire blijven houden. Als u het hoort, zult u begrijpen waardoor.

Het Zaanse Symfonie Orkest kampt met hetzelfde probleem waarmee veel verenigingen te maken hebben: gebrek aan geld. De eigen middelen zijn niet toereikend om dat te realiseren wat het orkest doet. Dat kan alleen dankzij de steun van donateurs, vrienden van het orkest en een aantal instellingen en bedrijven.

Dirigent, bestuur en leden zijn dan ook zeer erkentelijk voor de steun van, in willekeurige volgorde, de heer Baas, mevrouw Vogel-Bak, het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Stichting Ir. P.M. Duyvis, mevrouw Klok, de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, MADDOCKS & BUGLEY GROUP, Consulting. Detachering. Technology, de Gemeente Zaanstad

Wilt u het werk van het ZSO steunen, dan kunt u zich opgeven als vriend van het orkest bij het secretariaat Treilerstraat 49 1503 JC Zaandam

Voor giften aan het orkest is het wellicht van belang te weten dat het orkest officieel te boek staat als ANBI, een 'algemeen nut beogende instelling'. Dat betekent dat giften aan het orkest fiscaal aftrekbaar zijn. Ook na de wijzigingen van 1 januari 2008.

FRANZ SCHUBERT

Franz Peter Schubert, bekend van de forellen en van tal van romantische liederen, de man met het ziekenfondsbrilletje. Een productief mannetje van nog geen een meter zestig dat in de 31 jaar dat zijn leven maar duurde een enorm oeuvre geschapen heeft. In twintig jaar tijd schreef hij onder andere dertien opera's, zeven missen (waaronder de beroemde Deutsche

Messe, negen symfonieën (eigenlijk achtenhalve), veel kamermuziek, een zeer grote hoeveelheid pianowerken en meer dan zeshonderd liederen. Hij moet zich hebben doodgewerkt. De laatste tien jaar van zijn leven zagen er zo uit: van 's morgens vroeg tot na de middag componeren, 's middags eten, lezen en wandelen en 's avonds doorzakken met vrienden in de kroeg of bij een van hen thuis. Daarbij werd piano gespeeld, veel gezongen en nog meer gediscussieerd.

Schubert staat te boek als de romantische, bijna losbandige kunstenaar, wars van regels, opstandig, zich afwendend van de burgerij enzovoort.

Hij werd op 31 januari 1797 geboren als dertiende kind van onderwijzer en amateur-cellist Franz Theodor in een plaatsje vlakbij Wenen. Al snel bleek dat de kleine Franz over een grote muzikale aanleg beschikte en de lessen op viool, orgel en piano van zijn vader snel oppikte. Bovendien bleek dat hij ook goed bij stem was en op elfjarige leeftijd werd hij als koorknaap toegelaten tot de Wiener Hofkapelle. In het daaraan verbonden keizerlijke seminarie, de bakermat van de Wiener Sängerknaben, kreeg hij zijn verdere opleiding. Eerst als violist, al snel als concertmeester en

dirigent in het schoolorkest raakte hij vertrouwd met de symfonieën van Haydn en Mozart. In deze periode begon hij zelf ook te componeren met wat kleine kwartetten, pianostukken en liederen, ja zelfs een eerste symfonie. Wegens stemwisseling verliet Schubert in 1813 de Hofkapelle en begaf zich, naar verluidt om de dienstplicht te ontduiken, in het onderwijs, op de school van zijn vader. Lesgeven bleek niks voor hem. Hij wilde componeren, en dat deed hij. Zeer tot ongenoegen van zijn vader die vond dat zijn zoon op een onfatsoenlijke manier een karige boterham verdiende. Zo leefde hij voor de rest van zijn leven in armoede, mede door zijn gebrek aan zakelijk inzicht. "De staat moet mij maar onderhouden, ik kan nu eenmaal alleen maar componeren", schijnt hij ooit gezegd te hebben. De familie Esterházy, u heeft haar al ontmoet, heeft dat 'verzoek' daadwerkelijk ingewilligd. Zij nam Schubert als muziekleraar in dienst en zodoende verbleef hij in de zomers van 1818 en 1824 op het vorstelijke paleis in Hongarije.

Tijdens zijn leven werden zijn symfonieën niet bij grote concerten uitgevoerd, hoogstens door kleinere orkesten in een amateuristische ambiance. Sommige bleven zelfs in de la liggen en werden pas veel later ontdekt. Nu hebben de symfonieën van Schubert een onbedreigde plaats binnen het orkestrepertoire en worden ze alom gewaardeerd om het gebruik van harmonie en melodie en om de heldere dialogen tussen de verschillende instrumenten. Op het eerste gehoor eenvoudig, maar met geraffineerde wisselingen in toonsoort en tempo.

In veel instrumentale werken van Schubert is de invloed van de Weense klassieken groot, zoals bijvoorbeeld in de mozartiaanse vijfde symfonie (1816). De tweedelige achtste symfonie, soms ook als zijn zevende aangemerkt, de Unvollendete, (1822) en de 'grote' negende symfonie in C (1828), die ook wel als zevende of achtste wordt genoemd, tonen de rijpe symfonicus Schubert. Ze kwamen pas jaren na zijn dood in de openbaarheid. Ten aanzien van de Unvollendete vermoedt men dat Schubert haar onvoltooid naliet (er is nog wel een pianoschets voor een derde deel), maar er is ook een theorie die veronderstelt dat er twee georkestreerde delen zijn weggeraakt. Dat zou best kunnen, want van Schubert is immers bekend, dat hij vrij slordig omging met zijn manuscripten; veel is tijdens en kort na zijn leven dan ook verdwenen.

Zowel naar structuur als naar expressie is de Unvollendete' symfonie een orkestraal meesterwerk. De melodie heeft een stemmingsrijke toon verkregen, waardoor het geheel iets weemoedigs heeft. Schubert heeft zich geconcentreerd op een beperkt aantal muzikale thema's die hij voortdurend varieert. De Unvollendete vormt zo een boeiende synthese van melodische declamatie en instrumentale architectuur. Als zodanig vormt deze symfonie een waardig afscheid van de vroeg-romantiek.

Wilt u meer weten over het Zaans Symfonie Orkest? Bezoek dan de website:

www.zaanssymfonieorkest.nl

Daar vindt u alles wat u weten wilt. Hoe u donateur kunt worden, bij wie u zich als lid kunt aanmelden, wanneer de repetities zijn enzovoort. Natuurlijk kunt u ook gewoon schrijven of bellen:
Secretariaat Treilerstraat 49 1503 JC Zaandam
075 6145602

Enkele leden van het Zaans Symfonie orkest hebben met elkaar een klein ensemble opgericht. Dit groepje muzikanten heeft zich toegelegd op het spelen van oude dansmuziek. Van Weense walsen naar Italiaanse smartlappen, langs Argentijnse tango's, richting Vivaldi. Sanseveria, want zo heet het ensemble, neemt u de wereld rond.

Enthousiaste musici uit het Zaans Symfonieorkest geven uw feest graag iets extra's. Soms wordt de spelers gevraagd of ze het niet erg vinden wat op de achtergrond te klinken. Het antwoord is NEE; zonder de Sanseveria- bijdrage zou uw speciale moment niet hetzelfde geweest zijn.

Wilt u een bijeenkomst, feestje of receptie verlevendigen met salonmuziek, dan kunt u contact opnemen met José Vosbergen 0610840648, of Ellis Verreyt, 0299426246. De opbrengst van de optredens komt ten goede aan het orkest.

In het Zaans Symfonie Orkest speelden:

Eerste viool: José Vosbergen-den Teuling, Anja Blekkenhorst-Stalknecht, Ruth Cobelens, Agnes Leguit-Ingenhoes, Evert Sillem, Nienke Teuben, Roeland Wezelenburg

Tweede viool: Ellis Verreijt-Couteaux, Helga Bakker-Steketee, Klaaske Mulder-van der Ploeg, Ton Roling, Marja Sinkeldam-Kramer

Altviool: Brigitte Baas-Brinkman, Jan de Lange, Wobbe Treffers, Theo Wezelenburg

Cello: Jeannine Groenheiden-van der Vegt, Sandra Ball, Frans Schmidthamer, Herman Tromp, Anouk Veldman

Contrabas: Saskia Andriessen, Jan Engel

Fluit: Jacco Verburgt, Adri Boon

Hobo: Edwin Schager, Anita Driessen-Dikkescheij

Klarinet: Dominique de Graaf, Ingeborg Out

Fagot: Fred van Draanen, Henk van der Heide

Hoorn: Nancy Koot, Katinka Poel

Trompet: Erna Verver, Frans Padeloup

Trombone: Joop Glas, Simon Glas, Jan Stroop

Slagwerk: Leida Zandstra

